Den Parlamentariske Forsamling Euronests beslutningom bekæmpelse af uformelt og sort arbejde og forbedring af arbejdstageres sociale sikring i EU og de østlige partnerskabslande

(2018/C 343/04)

DEN PARLAMENTARISKE FORSAMLING EURONEST,

— der henviser til associeringsaftalerne mellem Den Europæiske Union og henholdsvis Moldova, Georgien og Ukraine, til den omfattende og udvidede partnerskabsaftale med Armenien, og navnlig til disse aftalers kapitler om handel og bæredygtig udvikling samt om beskæftigelse, socialpolitik og lige muligheder,

— der henviser til traktaten om Den Europæiske Union (TEU), særlig dens præambel og artikel 3 og 6,

— der henviser til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), særlig artikel 6, 9, 145, 151, 152, 153, 154, 156, 159 og 168,

— der henviser til Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder,

— der henviser til den europæiske menneskerettighedskonvention,

— der henviser til den europæiske socialpagt af 3. maj 1996, særlig afsnit I og afsnit II, artikel 3,

— der henviser til den europæiske kodeks for social sikring fra 1964 og den reviderede kodeks fra 1990,

— der henviser til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger ([1]) og til den europæiske konvention om social sikring (ETS nr. 078),

— der henviser til proklamationen af den europæiske søjle for sociale rettigheder i november 2017 og til Europa-Parlamentets beslutning af 19. januar 2017 om en europæisk søjle for sociale rettigheder ([2]),

— der henviser til Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO) konventioner og henstillinger nr. 81, 102, 129, 155, 187, 197, 202 og 204 samt til organisationens dagsorden for anstændigt arbejde,

— der henviser til den fælles erklæring fra topmødet i Det Østlige Partnerskab i Bruxelles den 24. november 2017 og til de 20 konkrete mål for 2020 samt den vedtagne reviderede struktur, der er vedlagt dertil som bilag;

A. der henviser til, at EU i overensstemmelse med artikel 3 i TEU bestræber sig på at fremme en bæredygtig udvikling i Europa, hvor der tilstræbes fuld beskæftigelse og sociale fremskridt samt et højt niveau for beskyttelse og forbedring af miljøkvaliteten; der henviser til, at EU proklamerede den europæiske søjle for sociale rettigheder som reaktion på de stigende udfordringer vedrørende social sikring og beskyttelse af EU-borgerne; der henviser til, at den gældende EU-ret på det sociale område er baseret på forskellige nationale, internationale og EU-retlige instrumenter, navnlig ILO's og Europarådets konventioner, der typisk omfatter rettigheder, som hovedsageligt er knyttet til ansættelseskontrakter, arbejdsvilkår eller adgang til sociale ydelser;

B. der henviser til, at Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder opstiller rettigheder med særlig relevans for arbejdstagere, som flytter inden for eller til EU, navnlig menneskelig værdighed (artikel 1), forbud mod slaveri og tvangsarbejde (artikel 5), erhvervsfrihed og ret til at arbejde (artikel 15), ikke-forskelsbehandling (artikel 21), ret til information og høring (artikel 27), forhandlingsret og ret til kollektive skridt (artikel 28), ret til arbejdsformidling (artikel 29), beskyttelse i tilfælde af ubegrundet opsigelse (artikel 30), retfærdige og rimelige arbejdsforhold (artikel 31), forbud mod børnearbejde og beskyttelse af unge på arbejdspladsen (artikel 32), social sikring og social bistand (artikel 34), ret til sundhedsbeskyttelse (artikel 35) og adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol (artikel 47);

C. der henviser til, at der ikke findes nogen bindende mekanisme for grænseoverskridende samarbejde mellem de relevante myndigheder i EU's medlemsstater til behandling af spørgsmål vedrørende sort arbejde; der henviser til, at den europæiske platform til imødegåelse af sort arbejde blev oprettet i maj 2016 med henblik på at udveksle bedste praksis og oplysninger om spørgsmålet samt fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne;

([1]) EUT L 166 af 30.4.2004, s. 1.
([2]) Vedtagne tekster, P8_TA(2017)0010.

D. der henviser til, at Kommissionen har fremlagt forslag til et nyt direktiv om gennemsigtige og forudsigelige arbejdsvilkår;

E. der henviser til, at Kommissionen har fremlagt et forslag til Rådets henstilling om adgang til social beskyttelse for arbejdstagere og selvstændige;

F. der henviser til, at Kommissionen har bebudet oprettelse af en europæisk arbejdsmarkedsmyndighed for at sikre, at EU's regler om arbejdskraftens mobilitet håndhæves, og at den endvidere har bekendtgjort planer om at indføre et europæisk socialsikringsnummer;

G. der henviser til, at den europæiske naboskabspolitik, navnlig de vidtgående og brede frihandelsområder (DCFTA) med Georgien, Republikken Moldova og Ukraine, samt aftalerne om visumfri indrejse har vidtrækkende konsekvenser for arbejdsmarkedet og arbejdstagernes sociale vilkår i både EU's medlemsstater og de østlige partnerskabslande; der henviser til, at grænseoverskridende virksomhed nødvendiggør samarbejde mellem de nationale arbejdstilsyns- og håndhævelsesorganer for at sikre gennemførelse af eksisterende lovgivning;

H. der henviser til, at ledighed, korruption, dårlig regeringsførelse og voldelige konflikter i EU's nabolande tvinger folk til at forlade deres hjem og søge arbejde andetsteds, herunder i udlandet; der henviser til, at flygtninge og indvandrere er mere tilbøjelige til at arbejde sort, når de ikke nyder social beskyttelse, og ofte antages til ufaglært arbejde; der henviser til, at flygtninge og migranter, navnlig kvinder, er de mest sårbare grupper på arbejdsmarkedet og i samfundet som helhed;

I. der henviser til, at den globale finansielle og økonomiske krise og omstillingsprocesserne i EU's medlemsstater og i de østlige partnerskabslande har haft vidtrækkende sociale følger lige fra ungdoms- og langtidsledighed til stigende ulighed og fattigdom; der henviser til, at denne udvikling, som ofte skyldes spareforanstaltninger, har medført en række ændringer af de sociale sikringsordninger i EU-medlemsstaterne og naboskabslandene og desuden ført til forringede standarder inden for bl.a. sundhedsydelser og pensioner; der henviser til, at reformerne af arbejdskodeksen har afstedkommet en deregulering og liberalisering, men ikke har mindsket den uformelle økonomi;

J. der henviser til, at sort arbejde ofte har en grænseoverskridende dimension; der henviser til, at karakteren af arbejdet kan variere fra land til land afhængigt af den økonomiske, administrative og sociale sammenhæng, det indgår i; der henviser til, at de nationale lovgivninger om sort arbejde og de definitioner, der anvendes på nationalt plan, varierer fra land til land; der henviser til, at foranstaltninger til imødegåelse af sort arbejde derfor bør skræddersys, så de tager hensyn til disse forskelle;

K. der henviser til, at muligheden for at finde sort arbejde er en vigtig pullfaktor, der tilskynder til ulovlig indvandring; der henviser til, at borgere, der har en illegal eller ikke-reguleret status, og som har tendens til at falde uden for det sociale sikringssystem, ofte tilbydes sort arbejde under forhold, som er socialt uacceptable og i strid med sundheds- og sikkerhedsbestemmelser eller med nationale kollektive overenskomster;

L. der henviser til, at arbejdsmarkederne og samfundene i såvel EU-medlemsstaterne som de østlige partnerskabslande er under forandring og står over for væsentlige udfordringer som følge af den digitale revolution, ændrede arbejdsmønstre og den demografiske udvikling, der skaber nye udfordringer og muligheder for arbejdsmarkedet;

M. der henviser til, at der findes tilfælde, hvor udnyttelse af arbejdskraft til husligt arbejde såsom rengøring og pleje af børn eller ældre, tolereres, selv om alvorlige former for udnyttelse af arbejdskraft er strafbare i henhold til EU's og medlemsstaternes lovgivning;

Generelt

1. understreger, at bekæmpelse af sort arbejde og indførelse af socialsikringsforanstaltninger er en stor udfordring for både EU's medlemsstater og de østlige partnerskabslande og derfor bør håndteres i fællesskab;

2. anerkender, at sort arbejde er en kompleks og krævende udfordring, navnlig i lande med vanskelige samfundsøkonomiske forhold præget af høj arbejdsløshed, udbredt fattigdom og social udstødelse, dårligt erhvervsklima og et manglende finanspolitisk råderum; understreger imidlertid, at sort arbejde har alvorlige følger for ethvert samfund, herunder mistede skatteindtægter for de nationale skattemyndigheder, underminering af de sociale sikringsydelser og leveringen heraf, usikre arbejdsvilkår og systemiske risici for krænkelse af grundlæggende arbejdstagerrettigheder, manglende kollektiv repræsentation og illoyal konkurrence mellem virksomheder; understreger derfor, at der er behov for sammenhængende og integrerede nationale strategier og internationalt samarbejde for at lette overgangen fra den uformelle til den formelle økonomi;

3. beklager derfor, at det komplekse net af problemer vedrørende sort arbejde, overgangen fra uformel til formel økonomi og fra uformelt til formelt arbejde samt social sikring af arbejdstagerne hidtil ikke har været et omdrejningspunkt i politikken for Det Østlige Partnerskab;

4. påpeger, at en offentlig administration og et retssystem, som nyder borgernes tillid, modvirker sort arbejde; understreger derfor, at retsstatsprincippet, god regeringsførelse og udryddelse af korruption er afgørende for overgangen fra den uformelle til den formelle økonomi;

5. udtrykker bekymring over ungdomsledigheden og antallet af unge, der ikke er i beskæftigelse eller under uddannelse (NEET'er), i EU og de østlige partnerskabslande, og antallet af unge, der deltager i skyggeøkonomien; understreger, at det er de unge, der viderefører et lands kulturelle, økonomiske og sociale arv, og at der derfor bør lægges stor vægt på at skabe job til de unge og indføre foranstaltninger, der tilskynder personer, der arbejder sort, til at blive en del af den formelle økonomi; påpeger, at flere af midlerne fra EU's kommende flerårige finansielle ramme og efterfølgeren til det europæiske naboskabsinstrument (ENI) bør anvendes til at fremme ungdomsbeskæftigelsen i den officielle økonomi ved brug af den gode praksis, der er fastlagt under ungdomsbeskæftigelsesinitiativet;

6. opfordrer til, at der udvikles et system, der sikrer, at kvalifikationer opnået i et østligt partnerskabsland anerkendes i EU;

7. gentager betydningen af nultolerancepolitikker over for sort arbejde, herunder i underentrepriser og forsyningskæder, når det gælder offentlige indkøb og udlån fra internationale finansielle institutioner (Verdensbanken, Den Internationale Finansieringsinstitution, Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling og Den Europæiske Investeringsbank);

Foranstaltninger på kort sigt

8. opfordrer EU's medlemsstater og de østlige partnerskabslande til at øge offentlighedens bevidsthed om det presserende behov for handling og til at styrke indsatsen for at imødegå sort arbejde, herunder gennem offentlige oplysningskampagner i samarbejde med arbejdsmarkedets parter; opfordrer Kommissionen til at støtte medlemsstaternes og de østlige partnerskabslandes indsats for at sikre en effektiv formidling af oplysninger om konsekvenserne af sort arbejde for arbejdstagere, virksomheder og samfund og om arbejdstageres rettigheder som følge af de internationale arbejdsretlige standarder, der er fastlagt i ILO-konventionerne, herunder klage- og appelprocedurer; understreger behovet for at øge offentlighedens bevidsthed om, at personer, der udfører sort arbejde, risikerer grov udnyttelse, samt behovet for at fremme et klima med nultolerance over for udnyttelsen af sådanne arbejdstagere, herunder når den foregår i private husstande;

9. opfordrer de EU-medlemsstater og østlige partnerskabslande, som endnu ikke har gjort det, til at ratificere og de facto fremme relevante ILO-konventioner og -henstillinger, herunder nr. 94 (arbejdsklausuler (offentlige kontrakter)), 102 (social tryghed (minimumsstandarder)), 144 (trepartshøringer), 155 (sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen) og den tilhørende protokol fra 2002, 167 (arbejdsmiljø i byggeriet), 177 (hjemmearbejde), 184 (sikkerhed og sundhed i landbrug), 187 (rammer for fremme af sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen), 189 (husarbejdere), 202 (social mindstebeskyttelse), 204 (overgangen fra uformel til formel økonomi) og 205 (beskæftigelse og anstændigt arbejde i overgangen til fred og stabilitet);

10. er af den opfattelse, at der bør lægges større vægt på gennemførelsen af bestemmelserne i kapitlerne om »handel og bæredygtig udvikling« og »beskæftigelse, socialpolitik og lige muligheder« i de bilaterale aftaler mellem EU og Det Østlige Partnerskab; opfordrer Kommissionen til at stille detaljerede oplysninger til rådighed om gennemførelsen af de relevante bestemmelser i associerings-/DCFTA-aftalerne med Moldova, Georgien og Ukraine i de årlige gennemførelsesrapporter samt om fremskridtene med hensyn til gennemførelsen af de relevante bestemmelser i den omfattende og udvidede partnerskabsaftale mellem EU og Armenien efter aftalens ratificering;

11. opfordrer til, at der iværksættes en institutionel samarbejdsmekanisme til bekæmpelse af sort arbejde under Det Østlige Partnerskabs multilaterale struktur; anbefaler, at der oprettes en multilateral (under-)platform under Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion, som kan forsyne organerne under Det Østlige Partnerskab, herunder platform 2, med input vedrørende de sociale og arbejdsretlige aspekter af det handelsmæssige og økonomiske samarbejde;

12. mener, at der er grundlag for at oprette en mekanisme baseret på udveksling af bedste praksis og forbedring af dataindsamlingen efter eksemplet fra platformen til imødegåelse af sort arbejde; påpeger, at en sådan mekanisme kan danne grundlag for at vurdere de faktorer, karakteristika, årsager og omstændigheder, der er forbundet med uformelt og sort arbejde samt dårlige arbejdsvilkår i både en national og grænseoverskridende sammenhæng, og for at udveksle bedste praksis om, hvordan arbejdstagernes sociale sikring kan forbedres, og der kan fremmes anstændigt arbejde og social beskyttelse for alle;

13. opfordrer medlemsstaterne og de østlige partnerskabslande til at indgå bilaterale aftaler om dataudveksling og administrativt samarbejde om grænseoverskridende sort arbejde; understreger behovet for at udvikle praktiske redskaber til bekæmpelse af organiserede former for og netværk af grænseoverskridende sort arbejde;

14. glæder sig over vedtagelsen af den europæiske søjle for sociale rettigheder; opfordrer EU-medlemsstaterne og de østlige partnerskabslande til på det næstkommende møde på højt plan at drøfte, hvordan den østlige partnerskabspolitik kan tilpasses i overensstemmelse med den europæiske søjle for sociale rettigheder, og til at udvikle en fælles ramme for afklaring af status for gennemførelsen af de grundlæggende sociale rettigheder ved hjælp af de 20 principper under den europæiske søjle for sociale rettigheder og den sociale indikatorresultattavle og med det langsigtede mål at sikre de østlige partnerskabslandes overholdelse af de 20 principper;

15. mener, at den etablerede platform til imødegåelse af sort arbejde kan medvirke til et øget samarbejde, der vil bringe eksperter fra både EU og de østlige partnerskabslande sammen; opfordrer EU til at overveje oprettelsen af en mekanisme, hvorved tredjelande kan deltage i og drage fordel af platformens aktiviteter;

16. opfordrer til, at de østlige partnerskabslande gives adgang til programmerne til fremme af beskæftigelse og anstændigt arbejde;

17. understreger, at arbejdstilsyn spiller en væsentlig rolle for beskyttelse af arbejdstagerrettigheder, sikring af sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, bekæmpelse af et usikkert arbejdsmiljø, forebyggelse af overtrædelse af bestemmelser om arbejdsbeskyttelse og fremme af en retfærdig og socialt ansvarlig økonomisk vækst, idet det bidrager til at sikre, at der rent faktisk udbetales løn og ydes socialsikringsbidrag, hvilket således vil øge skatteindtægterne og socialsikringskassernes indtægter og samtidig sikre, at arbejdstagerne er dækket i forbindelse med sygdom, ulykker på arbejdspladsen og pension; beklager, at arbejdstilsynsmyndighederne er blevet svækket eller ligefrem afskaffet som følge af spareforanstaltninger og overgangsprocesser; opfordrer navnlig de østlige partnerskabslande til at vende denne udvikling og sikre, at de nationale arbejdstilsynsmyndigheder får den finansiering, det personale og den uddannelse, de har behov for; opfordrer Kommissionen til at støtte grænseoverskridende uddannelse og andre former for samarbejde mellem de nationale arbejdstilsynsmyndigheder;

18. bemærker, at arbejdsmarkedets parter i mange EU-medlemsstater spiller en vigtig rolle i bekæmpelsen af sort arbejde; understreger behovet for at styrke dialogen med arbejdsmarkedets parter samt høringen heraf i De Østlige Partnerskabslande, så de bliver involveret i bestræbelserne på at forbedre arbejdsvilkårene, arbejdsstandarderne og den sociale beskyttelse;

19. råder EU-medlemsstaternes nationale myndigheder til at fremme indenlandske alliancer mod sort arbejde i de mest berørte brancher, såsom bygge- og anlægsvirksomhed, transport, turisme og landbrug;

20. understreger fagforeningernes centrale rolle i bekæmpelsen af sort arbejde og beskyttelsen af sort arbejdskraft, idet fagforeninger normalt er de første instanser, der får kendskab til problematiske, svigagtige, bedrageriske eller ulovlige forhold eller situationer; bemærker med bekymring de vanskeligheder, som fagforeninger konfronteres med i de østlige partnerskabslande, lige fra begrænsninger af forenings- og forsamlingsfriheden til hindringer for dialogen mellem arbejdsmarkedets parter; opfordrer EU's medlemsstater og de østlige partnerskabslande til at fastsætte betingelser, der giver fagforeningerne mulighed for at handle, og opfordrer Kommissionen til at fortsætte sin støtte til dem;

21. opfordrer erhvervslivets aktører i EU og de østlige partnerskabslande til at påtage sig deres sociale ansvar for at bekæmpe sort arbejde, herunder i forsyningskæder, og minder dem om, at sort arbejde skaber illoyal konkurrence på markedet;

22. glæder sig over oprettelsen af arbejdsgruppe 5 om social- og arbejdsmarkedspolitikker og arbejdsmarkedsdialog inden for Det Østlige Partnerskabs civilsamfundsforum; foreslår, at denne arbejdsgruppe bidrager til den igangværende drøftelse om bekæmpelse af sort arbejde i form af egne indlæg om civilsamfundets rolle;

23. opfordrer EU til at afsætte en del af den bistand, der ydes til landene i Det Østlige Partnerskab, og som anvendes inden for rammerne af de finansielle instrumenter i FFR efter 2020, til disse komplekse spørgsmål, herunder støtte til den institutionelle udvikling af arbejdstilsynssystemerne, og til at styrke den sociale dialog og arbejdsmarkedsparternes kapacitet, herunder på sektorplan, samt den civile dialog og civilsamfundsorganisationernes arbejde generelt;

Foranstaltninger på lang sigt

24. understreger, at overgangen fra den uformelle til den formelle økonomi bør være led i en bredere langsigtet strategi, som har til formål at øge den strukturerede jobskabelse, forbedre jobkvaliteten og adgangen til beskæftigelsesstøtte, bekæmpe opdelingen af arbejdsstyrken og korruption, sikre økonomiske og sociale bidrag, udvikle eller udvide omfattende socialsikringsdækning og sikre universel social mindstebeskyttelse i overensstemmelse med ILO's henstilling nr. 202;

25. understreger, at erfaringen viser, at både det, at myndighederne sikres bemyndigelse til at håndhæve den gældende lovgivning, og indførelsen af incitamenter, såsom indkomstskattelettelser og tilskudsordninger med henblik på at fremme regulær beskæftigelse, bidrager positivt til at ændre sort arbejde til lovligt arbejde; opfordrer EU's medlemsstater og de østlige partnerskabslande til at fastlægge en langsigtet køreplan med verificerbare benchmarks;

26. opfordrer de østlige partnerskabslande til at udvikle nationale kapaciteter til forebyggelse og bekæmpelse af sort arbejde med bred deltagelse af interessenter, herunder arbejdsmarkedets parter og NGO'er;

27. understreger, at sort arbejde kan gøres langt mindre attraktivt ved indførelse af gennemsigtige skattesystemer og offentlige sociale sikringsordninger, som er let tilgængelige og tiltrækkende; opfordrer EU-medlemsstaterne og de østlige partnerskabslande til at udforme nationale strategier for etablering af omfattende sociale sikringsordninger i overensstemmelse med ILO's henstilling nr. 202 om social mindstebeskyttelse og konvention nr. 102 om social sikring for at sikre, at personer i den uformelle økonomi også opnår dækning, og for at komme sort arbejde til livs;

28. opfordrer EU-medlemsstaterne til at indgå bilaterale aftaler med de østlige partnerskabslande, navnlig lande med store udvandrings- og indvandringsstrømme, hvilket i sidste ende er det, der giver anledning til sort arbejde;

29. opfordrer medlemsstaterne og de østlige partnerskabslande til at fastlægge en fælles ramme for koordinering af social sikring for at give mobile arbejdstagere ret til social sikring;

30. pålægger sine formænd at sende denne beslutning til Europa-Parlamentets formand, Rådet, Kommissionen, Kommissionens næstformand/Unionens højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik, Tjenesten for EU's Optræden Udadtil samt til regeringerne og parlamenterne i medlemsstaterne og i landene i Det Østlige Partnerskab.